Carl Asschenfeldt-Hansen

Gullgruben: Kolosserbrevet

En bibelforklaring (1903–05)

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Asschenfeldt-Hansen: *Gullgruben: Kolosserbrevet* (En bibelforklaring (1903–05)).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Innledning til Kolosserbrevet 1
439. Overskrift og hilsen, takk og bønn (1,1–14) 5
440. Hvilken stor Herre og Frelser Kristus er (1,15–23) 8
441. Apostelens tjeneste (1,24–29) 11
442. Paulus skildrer sin inderlige kamp for lesernes skyld, for at de rett må trenge inn i Kristi rikdom og ikke la seg gjøre til bytte for en tom, verdslig og bedragersk menneskevisdom (2,1–8) 13
443. I Kristus er all fylde, frelse fra synd og skyld, seier over Satans makt (2,9–15) 16
444. «La ingen røve seiersprisen fra dere!» (2,16–23) 18
445. «Søk det som er der oppe, ikke det som er på jorden!» (3,1–11) 21
446. Å ikle seg det nye mennesket (3,12–17) 24
447. Hustavlen (3,18–4,1) 28
448. Avsluttende formaninger, personlige meldinger og hilsener fra og til venner (4,2–18) 30
Om Carl Asschenfeldt-Hansen 34
Ordforklaringer 35

Innledning til Kolosserbrevet

Byen Kolossæ lå et stykke øst for Efesos, i den vestligste delen av den gamle provinsen Frygia. Den lå i et vakkert landskap ved elven Lykus, en sideelv til Meander. Et par mil vest for Kolossæ lå Hierapolis og Laodikea, to byer som også nevnes i dette brevet (4,13). Alle tre var betydelige byer. Men da Paulus skrev brevet sitt til menigheten der, var Kolossæ den minste av dem. Den greske geografen Strabo (død år 24 e.Kr.) regner den med blant Frygias «småbyer».

Også senere, da byene var blitt kristne, ble både Laodikea og Hierapolis sete for erkebiskoper, mens Kolossæ måtte nøye seg med å være bare et bispesete. Nå ligger alle tre byene i ruiner. En liten by ved navn Chonos ligger i dag ikke langt fra der det gamle Kolossæ stod.

Befolkningen i denne delen av Lilleasia var svært blandet, og det bodde også mange jøder der. Den jødiske historieskriveren Josefus forteller at den syriske kongen Antiokus den store, som disse områdene en gang hørte under, flyttet hele 2000 jødiske familier fra hjemmene deres ved Eufrat til landskapene Lydia og Frygia i Lilleasia.

Nettopp på grensen mellom disse to landskapene lå de tre byene vi har nevnt. Brevet fra Paulus viser også tydelig nok at det fantes sterke jødiske innslag i disse byene. Som så ofte ellers var innflytelsen fra den kanten svært uheldig for kristenlivets sunnhet og vekst.

Når og hvordan evangeliet nådde disse byene, vet vi ikke. Bare så mye vet vi at Paulus ikke selv hadde vært der (se 2,1). Av 1,7 ser det ut til at Epafras, som var hos Paulus da han skrev brevet, hadde grunnlagt menigheten. Og av 4,13 ser det ut til at han også hadde vært Herrens redskap for Laodikea og Hierapolis.

Trolig nådde troslivet dit i den tiden Paulus virket i Efesos. Vi hører jo i Apostlenes gjerninger at «alle som bodde i Asia fikk høre Herrens ord, både jøder og grekere» (Apg 19,10). Med Asia menes den romerske provinsen med dette navnet. Den omfattet den vestlige delen av Lilleasia, og nettopp dit hørte de gamle landskapene Lydia og Frygia, som Kolossæ og de to andre byene lå på grensen mellom. Paulus hadde nok på reisene sine vært innom den østligste delen av Frygia, men til Kolossæ, Laodikea og så videre var han altså ikke kommet.

Vi ser også av dette brevet hvor rik en virksomhet som gikk ut fra Paulus' opphold i Efesos, også gjennom medarbeiderne hans. I virkeligheten var det jo likevel Paulus som, menneskelig talt, var deres åndelige far.

Anledningen til brevet var de meldingene Epafras hadde brakt Paulus om tilstanden i menigheten. Riktignok hadde det også vært gledelige meldinger (se 1,24). Etter brevet å dømme har forholdet mellom apostelen og vennene der vært fortrolig. Men en stor fare truet denne menigheten. De «glupende ulvene» som Paulus hadde talt om i avskjedstalen til de eldste fra Efesos da han møtte dem i Milet (Apg 20,29), hadde nå dukket opp og begynt å gjøre sin sørgelige innflytelse gjeldende.

Vranglæren i Kolossæ ser ut til å ha vært en forvirret, kjødelig blanding av biter hentet både fra jødedommen og fra hedenskapet. Den synes å ha vært enda mer ondartet enn den blandingen av lov og evangelium som Paulus refser så alvorlig i Galaterbrevet. Vranglæren i Kolossæ søkte å forvanske kristendommen i nesten alle dens vesentlige punkter. I stedet for det enkle evangeliet hadde de satt en hedensk spekulasjon, en falsk kunnskap blandet med jødisk lovlære, og så hadde de satt Kristi navn inn i alt dette.

Denne vranglæren var en forløper for den såkalte «gnostisismen». Paulus advarer sterkt mot den i de senere brevene sine, særlig i Første Timoteusbrev og i Titusbrevet, og det samme gjør apostelen Johannes i sine brev. Det var i virkeligheten en helt ny religion de ville sette inn i kristendommens sted.

De begynte med spørsmålet om hvordan verden ble til, og lærte at «materien» (det sanselige) hadde eksistert fra evighet av. Forbindelsen mellom Gud og materien tenkte de seg kommet i stand ved en rekke utstrømninger fra guddommen. Ved dem oppstod en åndeverden, og «skapelsen» skulle da bare bety at Gud gjennom denne åndeverdenen hadde øvd en ordnende innflytelse på den evige materien. Materien, det legemlige som sådant, ble sett på som ondt. Menneskets oppgave ble da å utvikle sin guddommelige natur gjennom den såkalte «askesen», det å forsake alt det materielle.

Det var dette forvirrede hedenske vesenet som hadde sneket seg inn i de kristnes fellesskap. Tilhengerne roste læren sin som en høy «visdom» (se 2,23), som de innviede eide. Det enkle evangeliet om korset, som Epafras hadde forkynt, var altfor lite for disse selvkloke menneskene. Likevel hadde de ingenting mot å låne en del ideer fra kristendommen for å pynte opp vranglæren sin med.

Av apostelens kamp her i Kolosserbrevet kan vi derimot danne oss et mer detaljert bilde av denne vranglæren. Utad ser det ut til at disse vranglærerne bekjente troen på Kristus. Men den Kristus de trodde på, var en helt annen enn den virkelige Kristus. De nektet at han var Guds Sønn i den forstand at han selv var Gud, med del i hele fylden av Guds vesen. Kristus fikk sin plass som en av de ypperste blant åndene som var utgått fra Gud – ikke over de andre åndevesenene, men ved siden av dem.

Som følge av dette ble det nektet at alle ting er skapt ved Kristus, og samtidig dyrket de englene side om side med Kristus (2,18). Dermed ble også Kristi forsonergjerning kastet over ende. For var han ikke Guds Sønn, kunne han jo ikke skaffe syndenes forlatelse for verdens synd. Nei, de lærte at mennesket skulle sette seg selv i rett forhold til Gud ved gjerninger. Under påvirkning fra jødedommen nevnte de omskjærelsen og andre jødiske lovbud som slike gjerninger.

Dessuten skulle en ved streng askese, ved en selvlaget forsakelse, øve seg i å frigjøre seg fra den materielle naturen.

Også overfor de onde åndene måtte en i det vesentlige være sin egen frelser, riktignok hjulpet av de gode englene, som en måtte søke å komme i forbindelse og fellesskap med. Kristi seier over Satans rike og vår seier i troen på ham bleknet helt bort i dette løgnens gjøglerspill. Særlig i det andre kapitlet rammer apostelen alle disse løgnene med sannhetens dom. Han kaller det hele «visdomslære og tomt bedrag» (2,8).

At denne vranglæren skjøt så raskt fram, hadde nok også sin grunn i at Paulus ikke hadde kunnet se til menighetene fordi han satt fanget. Riktignok kjempet Epafras for hjorden som «en trofast Kristi tjener» (1,7; 4,12–13). Som vi ser av brevet, hadde det heller ikke ennå lyktes vranglærerne å ødelegge menigheten i Kolossæ. Men det kan ikke undre oss at Epafras reiste over til Paulus for å tale med ham om saken og få et innlegg fra ham som veide tungt, om ikke muntlig, så i alle fall skriftlig.

Av 4,17 ser det ut til at en annen kristen ved navn Arkippus var blitt satt til å ha en ledende gjerning i menigheten mens Epafras var borte. Men ut fra formaningen som rettes til ham, synes han å ha tatt noe lunkent på gjerningen sin.

Når det gjelder stedet og tiden brevet ble skrevet, faller tidspunktet sammen med Efeserbrevet. Det ser vi av 4,7 sammenholdt med Ef 6,21, der den samme Tykikus nevnes som den som skulle bringe brevet. Det er også mange likhetspunkter mellom disse to brevene. Kolosserbrevet må altså antas å være skrevet i Roma, likesom Efeserbrevet. Trolig ble det skrevet omkring år 62, tidligere enn Filipperbrevet, som jo ble skrevet mot slutten av apostelens første fangenskap i Roma, så vidt vi kan forstå.

Når det gjelder innholdet, faller brevet, som så mange av apostelens brev, i to hoveddeler: en lærende (kap. 1 og 2) og en formanende (kap. 3 og 4). I det enkelte er innholdet ordnet slik: Som vanlig begynner det med hilsen, takk og forbønn (1,1–12). Deretter går han over til å peke på forløsningen i Kristus (1,13–14). Han viser dem hvem Jesus Kristus er: bildet av den usynlige Gud. Ved ham er alt i himmelen og på jorden skapt, og i ham har Gud forlikt verden med seg selv (1,15–21). I ham hadde også kolossenserne fått fred med Gud, så sant de ble stående grunnfestet og faste i troen (1,21–23).

Deretter gir apostelen uttrykk for sin glede over den herlige tjenesten Gud hadde betrodd ham. Den hadde han utført også blant dem, og for den led han nå med glede (1,24–29). I kap. 2 går han med alvorlige ord løs på vranglærerne. Han vitner for leserne om at de i Kristus hadde alt som hørte til liv og salighet, så de ikke måtte la seg rive bort fra ham og miste klenodiet.

I 3,1–4,6 finner vi en mengde herlige formaninger til å leve livet i Kristus. Her finner vi også igjen den såkalte «hustavlen», med formaninger til hver enkelt i hjemmet etter deres forskjellige stilling. Til slutt ender brevet med noen særlige ord om Tykikus og Onesimus (4,7–9), med hilsener fra venner og til venner, med bestemmelser om brevet og med en egen påminnelse til Arkippus (4,10–17). I 4,18 slutter apostelen med en hilsen med egen hånd.

Brevets ekthet er hevet over enhver tvil for den som ikke på forhånd tar sikte på å bryte ned Den hellige skrift.

439. Overskrift og hilsen, takk og bønn (1,1–14)

Apostelen begynner dette brevet på vanlig måte med å understreke sitt kall som apostel (v. 1). Timoteus står som medavsender. Navnet hans var godt kjent for leserne. Dels var han jo født ikke så langt fra Kolossæ (se Apg 16), dels var han godt kjent som apostelens mest betrodde medhjelper. Hilsenen i v. 2, sammen med betegnelsen av vennene i Kolossæ som «de hellige og troende brødre i Kristus», er helt som i Efeserbrevet.

Deretter går Paulus som vanlig over til å takke Gud for de hellige, her altså for dem i Kolossæ (v. 3–8). «Alltid» (v. 3) knyttes riktigst til «vi takker». Hver gang Paulus bad for disse vennene, måtte han takke Gud, og grunnen til det oppgir han i v. 4–8. Det hadde gledet hjertet hans å høre at de med hjertets tro hang fast ved Kristus Jesus, og at denne troen deres gav seg til kjenne i «kjærligheten … til alle de hellige». Det var, og er den dag i dag, et godt tegn på at troen er ekte.

Og denne innbyrdes kjærligheten ser han i sammenheng med det håpet de eide. V. 5 bør riktigst oversettes «på grunn av det håpet». Med det gir apostelen til kjenne at kjærligheten til alle de hellige henter sin varme fra det felles håpet. Dette håpet, det vil si det de håpet på, ser han som lagt ned for dem i himmelen, som en sikker arv Gud har gjemt for sine barn. Om det hadde de jo alt hørt i evangeliets sannhetsord, dette løftets ord som på forhånd forkynner den kommende herligheten og ikke skuffer.

Allerede her, når han nevner evangeliet, retter apostelen et slag mot vranglærerne, som med sine løgner ville «forbedre» evangeliet. Det var kommet til dem som det felles kristne evangeliet som lød overalt («i hele verden»). Det viste sin livskraftige vekst ved å bære frukt, slik de jo også selv hadde erfart det helt fra den dagen de «fikk høre det og lærte å kjenne Guds nåde i sannhet» (v. 6). Det samme ligger bak den hjertelige anbefalingen av Epafras, mannen som hadde brakt dem evangeliet. Paulus stadfester hans forkynnelse ved å kalle ham «vår kjære medtjener» og «en trofast Kristi tjener for dere» (v. 7).

I v. 8 avverger apostelen tanken om at Epafras, som jo var hos ham i Roma, skulle ha kommet med anklager mot dem. Nei, tvert imot, han hadde fortalt apostelen om deres «kjærlighet i Ånden» (det kjærlighetslivet som Guds Ånd virket), som rådet blant dem, og som han like så vel som apostelen rikelig hadde erfart (v. 8).

Etter å ha begynt slik med takk går apostelen i v. 9 over til forbønn. «Derfor», sier han, har vi ikke holdt opp med å be for dere. Å høre noe gledelig om et menneskes forhold til Gud driver til forbønn like mye som å høre noe sørgelig. For et lyst håp for et menneske gir forbønnen vinger.

Det apostelen inderlig bad om for de hellige i Kolossæ, var at de måtte fylles med «kunnskap om Guds vilje i all åndelig visdom og forstand» (innsikt). Nettopp det trengte de overfor de villedende løgnene til vranglærerne (v. 9). Men denne kunnskapen skulle ikke være ufruktbar for livet, slik så mye bare menneskelig visdom er, som ikke makter å skape livet om. Nei, den kunnskapen som er av Guds Ånd, er et livets lys som setter mennesket i stand til å «vandre verdig for Herren, til behag for ham» (v. 10).

Apostelen trekker fram tre sider ved en slik ferd som er til behag for Herren. Det første er å bære frukt i all god gjerning og slik stadig vokse i indre erfaring av Guds vesen og sannhet. Et liv som er virksomt for Gud, gir mange rike erfaringer om Gud. Det andre som hører med til en rett ferd for Herren, er å bli styrket etter hans herlighets makt, så en kan lide og holde ut med glede (v. 11).[1]

En slik styrke, som svarer til den mektige kraftkilden et Guds barn har adgang til å øse av, skal kjennetegne et Guds barn. Det naturlige mennesket kan ikke være utholdende og tålmodig med glede. Det kan finne seg i trengselen, og det er det høyeste det når. Men kraften fra Guds herlighet kan virke dette under at det troende mennesket kan glede seg i lidelsen.

Slik gledet apostlene seg da de var blitt pisket (se Apg 5,41), fordi de var «aktet verdige til å bli vanæret for Navnets skyld». Og i v. 24 i dette kapitlet taler Paulus selv om glede i lidelsene sine.

Det tredje som knytter seg til dette å kunne lide med glede, er takken for Gud Faders nåde (v. 12–14). Å få takken fram for den mektige nåden som er blitt oss til del, alle vi som er troende mennesker, hjelper mektig til å lide med glede. Og hvor store ting har ikke et Guds barn å takke for!

Vranglærerne gjorde frelsen helt usikker og svevende ved å legge den over på mennesket selv. Mot dem peker Paulus nå på den frelsen som vår Herre Jesu Kristi Far har gitt oss. Den er fullbrakt for oss så helt og fullt at enhver tanke om at mennesket skal gjøre den fullstendig, må kalles den største dårskap. Gud har gjort alt for oss. For det første (v. 12) har han gjort oss dyktige, skikket til å få del i de helliges arv i lyset – allerede her i dens begynnelse, og ved Kristi komme i den fulle herligheten.

Men dette har han gjort ved å fri oss ut av mørkets makt og flytte oss over i sin kjærlighets Sønns rike (v. 13).[2] Slik kalles Kristus, ikke bare fordi Faderens kjærlighet hviler fullt over ham, men også fordi han er den personlige åpenbaringen av Guds kjærlighet.

Både v. 12 og 13 peker mot dåpens nåde. V. 14 nevner da grunnvollen for denne utfrielsen fra mørket og dyktiggjørelsen til arv i det salige lysriket, som er i Kristus. Grunnvollen, den faste grunnvollen for frelsen, er forløsningen ved Jesu blod, løskjøpelsen fra syndeskylden, det vil si syndenes forlatelse.

[1] NB knytter «med glede» til takken i v. 12: «Med glede kan dere da takke Faderen».
[2] NB: «sin elskede Sønns rike».

Ja, det var innholdet i apostelens forbønn: at de hellige måtte fylles slik med kunnskap om Guds vilje at deres ferd kunne være rik på virksomhet for Herren, med stadig vekst i indre erfaring, fylt av kraft til å holde ut med glede og båret av takk for syndenes forlatelse – kjøpt med den dyre forløsningsbetalingen – og for den del i Kristi lysrike sammen med alle de hellige som følger med den. Det var det Paulus bad om for sine hellige venner. Gud gi oss å ligge for hans føtter med den samme bønnen i Jesu navn!

O hvilken lykke deg å tilhøre!
Takk, takk at også jeg får være med!
Din gode gjerning du selv fullføre,
til jeg står fri og frelst i evighet.

440. Hvilken stor Herre og Frelser Kristus er (1,15–23)

Allerede i det foregående, særlig i v. 13–14, hadde apostelen begynt å understreke Kristi fullbrakte gjerning. Nå tegner han for oss med store, hellige trekk bildet av Kristi person: hvem han er, og hans enestående høyhet.

Den gjelder forholdet til Gud, som han er bildet av fordi han er født av Gud (v. 15). Den gjelder forholdet til hele skapningen, som er skapt ved ham og også har ham å takke for at den fortsatt består (v. 16–17). Og den gjelder forholdet til menigheten, som han er hodet for – det er ved ham Gud har forlikt alle ting med seg (v. 18–20). Det gjaldt også de hellige i Kolossæ, så sant de ikke lot seg rokke fra det evangeliet de hadde hørt, og som Paulus var tjener for (v. 21–23).

Frelsen og Frelserens person hører uløselig sammen. Vranglærernes forvanskning av frelsen lå i at de hadde fornektet det sanne evangeliet om Kristi person. Og der møter vi stadig rasjonalismens angrep. En vil stadig rive noe av guddomsherligheten fra Kristus. De gamle vranglærerne satte Kristus i klasse med engleåndene. Mot dette hevder apostelen at han er «et bilde av den usynlige Gud», den personlige åpenbaringen av Gud. Det er han ikke bare på samme måte som det skapte mennesket bærer Guds bilde. Nei, Kristus er «avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen» (Hebr 1,3).

Slik troner Guds Sønn, som ble menneske, ved Faderens høyre hånd, og slik skal hele verden få se ham ved hans gjenkomst. Men han er også «den førstefødte fremfor enhver skapning». Det vil si at han er født (nemlig av Gud) før noen slags skapning ble til, slik Luther sier det i forklaringen til den andre trosartikkelen: «født av Faderen fra evighet».

Dette begrunner apostelen (v. 16–17) ved å vise til at alle ting er skapt i ham, ved ham og til ham. Han er før alle ting, og alt består og opprettholdes ved ham (v. 17). Dette hevder apostelen mot de gnostiske vranglærerne, som erklærte at materien var evig, og som dermed fornektet skapelsen og Kristus som opphav til alle skapte ting.

Og ikke bare de tingene som er på jorden, de synlige tingene, men også de usynlige skapningene, englemaktene med alle sine forskjellige krefter, er blitt til ved Sønnen. Her, som i Ef 1,21 og andre steder, blir englene beskrevet etter de forskjellige trinnene av makt som er gitt dem. De øverste kalles her troner. Hvordan det ellers forholder seg med dette, er ikke nærmere åpenbart for oss.

I v. 16 brukes det etter grunnteksten tre forskjellige uttrykk om de skapte tingenes forhold til Kristus. Det sies at de er skapt i ham (begynnelsen av v. 16), ved ham og til ham, nemlig for å tjene hans rike.

«Av ham» står det ikke; det sies bare om Faderen. Faderen, den usynlige Gud, er kilden. Men etter Faderens vilje hviler hele universet i Sønnen, han som også er mellommann ved skapelsen og opprettholdelsen («han bærer alle ting ved sin krafts ord», Hebr 1,3). Slik lærer Skriften at den evige Sønn i alle henseender er veien til Gud, ikke bare når det gjelder sjelens frelse, men også i skapelsen av hele universet. Ingen kommer til Faderen uten ved Sønnen.

Men heller ikke i forholdet til menigheten ville vranglærerne ære Kristus som kirkens Herre, for de stilte englene opp som mellommenn ved siden av ham. Mot dette innskjerper apostelen at Kristus og ingen annen er hodet for menighetens legeme. Han er blitt den levende begynnelsen til oppstandelseslivet i menigheten da han ble «den førstefødte av de døde». Han var den som først av alle døde gikk fram av graven, som om han ble født ut av dødsriket til et evig oppstandelsesliv.

Og slik førte Gud ham, Frelseren som ble menneske, gjennom døden til oppstandelseslivet, for at han skulle være «den ypperste blant alle» (v. 18) – riktigere: «ypperst i alle stykker».[1]

Og at dette var en utvilsom sannhet, trass i alle vranglærernes løgner, gikk jo fram av at Faderen hadde latt hele fylden bo i Kristus, hele nådens fylde. Ved ham hadde han forlikt alle ting med seg, både dem på jorden og dem i himlene, da han «gjorde fred», det vil si lot sin vrede vike ved blodet på hans kors. «Ved ham», føyer apostelen uttrykkelig til enda en gang (v. 20).

Det kunne virke underlig at også himlene er tatt med blant det som trengte å bli forlikt ved blodet på Kristi kors. Men her blir engleskapningen sett i sin helhet, og ved englefallet var det jo kommet en mislyd inn også i englenes verden.

Likevel vet Skriften ingenting om at vreden blir tatt bort for de falne englene, for djevelen og hans hær. Men bruddet som har funnet sted også i englenes verden, og som består så lenge djevelens rike ennå har sin tid til å kjempe mot Guds rike, blir først legt når det demoniske riket helt er fjernet fra himmel og jord. Det mørke riket fikk en knekk ved Kristi død på Golgata (se 2,15). Men først ved Kristi gjenkomst blir dommen, som ved Kristi blod er gått ut over slangen, virkeliggjort fullt ut.

Ordet «forlike» (v. 20) har altså her en noe utvidet betydning: at den fulle harmonien i skapningen blir gjenopprettet. Slik må det også forstås når vi ser på den umælende skapningen, som også trenger forlikelsen ved Kristi blod. Det betyr at forbannelsen, som nå på grunn av synden hviler også over denne delen av skapningen, kan vike bort (se Rom 8,19–22).

Når det gjelder den falne menneskeverdenen, betyr forlikelsen jo bare at vreden fra Guds side er tatt bort for alle som vil komme til ham i Kristus. Den betyr ikke at alle også virkelig vil la seg forlike med Gud.

[1] NB: «for at han i alt skal være den fremste».

I Kristus er altså hele Guds fylde og nåderikdom kommet til jorden. Ved ham er Guds vrede veket bort, og i ham vender den fulle harmonien i tilværelsen tilbake for alt som vil ut av Guds vrede. Derfor er han i sannhet hodet for legemet.

Og dette hadde jo også alle de hellige i Kolossæ erfart. Også de hadde jo tidligere (v. 21) vært fremmede og fiender i Guds øyne på grunn av synden i deres «sinnelag», et syndig sinnelag som stadig gav seg utslag i onde «gjerninger». Men i sitt kjøds legeme, ved å gå i døden for dem som sant menneske, hadde Kristus forlikt dem med Gud for å stille dem fram «hellige og ulastelige og ustraffelige» for sitt åsyn. Slik skulle de på den store dagen kunne stå uten flekk og lyte for hans trone.

Når det i v. 21 tales om kolossenserne som fremmede og fiender i sin tidligere tilstand (ikke «fiendtlige», som den danske oversettelsen har), da er saken helt igjennom sett fra Guds side, slik som i Rom 5,10. Her tales det om hvordan Gud ser på oss i vår naturlige, falne tilstand. Det er Guds hellige vrede, fiendskapet fra hans side, som er tatt bort fra oss. For av naturen var vi «vredens barn» (Ef 2,3), og hans vrede måtte hvile over oss hvis ikke Kristi blod skjulte vår synd for hans øyne.

Og det var ikke engleånder som hadde gjort dette for dem. Det var Kristus, åpenbart i kjøtt og blod som sant menneske. Ved ham var de kommet i fred med Gud, og ved ham kunne de nå det store målet en gang å stå evig frelst og syndfrie for tronen – så sant de, føyer Paulus til (v. 23), ble værende «grunnfestet og faste» i troen og ikke lot seg rokke fra det håpet evangeliet hadde brakt dem.

I dette tillegget lå en alvorlig påminnelse til dem om ikke å forspille nåden i Kristus ved å vike fra troen. De måtte ikke vike fra det evangeliet som var blitt forkynt overalt som det eneste frelsende evangeliet, og som Paulus var blitt tjener for, kalt til det av Gud, i motsetning til de selvbestaltede vranglærerne.

Når Paulus sier at evangeliet er forkynt for (egentlig «i») hver skapning under himmelen, tenker han på den sterke tonen som hadde lydt ut over hele den verden han kjente. Slik sier han også i Rom 10,18: «Over hele jorden har deres røst nådd ut, og deres ord til jorderikes ender.» Ryktet om Kristus hadde gitt gjenlyd vidt omkring. Mot det store evangeliet som gikk sin seiersgang over jorden, stod de elendige menneskelige påfunnene til vranglærerne, som listet seg omkring i krokene.

Dette avsnittet vi her har betraktet, er et av de mektigste ordene i Skriften til å male for oss hvem Kristus er, hvor høyt opphøyd, hvor stor og rik denne vår Frelser er. Han er bildet av den usynlige Gud – han som alt er skapt ved – menighetens hode.

Se, Løven ut av Juda har underlagt
med guddomskraft seg hele mørkets makt.
Nå kan syndere frelses.
Vår Frelser stor
i himlen bor,
hver salig er som tror.

441. Apostelens tjeneste (1,24–29)

Vranglærerne hadde angrepet Kristi person og forsøkt å rive guddomsglorien fra ham. Da hadde de selvfølgelig også angrepet hans apostel og søkt å sette ham ned i kolossensernes øyne. Var Paulus virkelig Herrens apostel, var jo deres visdom dermed stemplet som løgn. Derfor sier Paulus nå i slutten av dette kapitlet enda et ord om sin tjeneste som apostel.

Riktignok førte den lidelse med seg. Han satt jo for tiden som fange for denne gjerningens skyld. Men han gledet seg over lidelsene sine (v. 24). Det var jo til beste for de hedningkristne han bar trengslene sine («for dere»). For menigheten, Kristi legeme, led han. Det var jo i tjenesten med å bringe dem fredsbudskapet han var blitt fange. Slik utfylte han på sitt kjød det som ennå manglet i Kristus-lidelsene (v. 24).

Ikke slik å forstå at Kristus ikke hadde fullført sin lidelse. Men det målet av Kristus-lidelser som var bestemt for Paulus, ble fullført: «Jeg skal vise ham hvor mye han må lide for mitt navns skyld» (Apg 9,16). Og slike trengsler som kunne kalles Kristi trengsler – trengsler av samme slag som dem Kristus led, trengsler for Guds rikes skyld – var det en glede for apostelen å lide.

I v. 25–27 skildrer han det herlige innholdet og oppdraget i tjenesten sin: å åpenbare det mysteriet (se Ef 3,1–13) som har Kristus selv som sin «herlige rikdom» (v. 27). At Kristus var alles frelser, også hedningenes, at han også ville lyse i den mørke hedningeverdenen som håpet om herlighet – dette underfulle mysteriet, som nå var åpenbart for hans hellige, var Paulus satt til å forkynne fullt ut («rikelig») som Guds ord.[1]

«Ham forkynner vi», sier Paulus. Og det ikke i krokene som en hemmelig visdom for noen få utvalgte, slik vranglærerne gjorde. Nei, Paulus og medarbeiderne hans formante og lærte «hvert menneske» med all den visdom de hadde å bringe (v. 28), «for å fremstille hvert menneske fullkomment i Kristus». Det var det hellige, opphøyde målet med apostelens kall. Og for dette kallet arbeidet han (v. 29) uten å spare seg selv. Han brukte fullt ut den kraften som virket mektig i ham, kraften fra den Herre han var tjener for. Det våget han å si overfor alle vranglærernes løgner om ham.

Hvor rik nåde ligger det ikke i dette: «hvert menneske», som vi finner gjentatt tre ganger i v. 28! Gud har fredstanker med hver eneste sjel. Ingen er for ringe

[1] NB: «å fullføre Guds ord» (v. 25).

for ham. Hvert eneste menneske vil han så gjerne hjelpe fram til å eie Kristus Jesus helt og fullt. Det er visselig en salig tjeneste å være tjener for dette sanne, himmelske evangeliet. Slik forstår vi apostelens ord om gleden han eide også midt i lidelsene sine.

Jeg har hørt om en kjærlighet stor,
som ikke noe i verden er lik,
men si meg, kom Jesus til jord
nettopp av medynk og godhet for meg?
Ja, for deg!
Nettopp av medynk og godhet for deg.

442. Paulus skildrer sin inderlige kamp for lesernes skyld, for at de rett må trenge inn i Kristi rikdom og ikke la seg gjøre til bytte for en tom, verdslig og bedragersk menneskevisdom (2,1–8)

Apostelen sluttet forrige avsnitt med å vitne om hvordan han arbeidet og stred i Herrens kraft i sin gjerning som apostel. Nå vitner han her (v. 1–3) for leserne om hvor stor en kamp han hadde også for dem, for at de måtte vokse og stå sammen i nåden.

Det greske ordet for kamp betegner en anstrengende brytekamp, en kamp apostelen først og fremst førte i bønn. I inderlig bønn og forbønn bryter en jo på den ene siden med fiendene (se 2 Mos 17, Moses i kamp med Amalek). På den andre siden bryter en også med Herren for å få hans store amen (se Jakobs kamp i 1 Mos 32).

At Paulus og leserne ikke hadde sett hverandre, gjorde ikke bønnen mindre inderlig. Av v. 1 går det fram at alle menighetene han ikke selv hadde kunnet besøke, var gjenstand for hans inderlige forbønn. Hvor kan ikke Paulus lære oss å be, å stride i bønn! For apostelen var denne bønnekampen å legge det tunge loddet i vektskålen.

Her i dette kapitlet, der han nå for alvor går løs på vranglærens ulveangrep, dreier forbønnen hans seg særlig om tre ting. Først ber han om at «deres hjerter må bli oppmuntret», så de ikke mistet motet overfor den truende faren. (Oppmuntring trenger de fleste Guds barn svært mye.)[1] For det andre ber han om at de ved siden av dette rett inderlig måtte «knyttes sammen i kjærlighet» og stå sammen som én mann mot angrepet. For det tredje ber han om at de måtte knyttes sammen nettopp for å trenge inn i hele dybden av rikdom som ligger i «den fullvisse innsikt».

Guds Ånd hadde jo gitt dem full visshet om at evangeliet er sant. Jo mer de med en slik fullviss tro trengte inn i kunnskapen om dette underfulle Guds

[1] NB: «at deres hjerter må bli trøstet».

mysterium – Guds gave i Kristus, han i hvem alle visdommens og kunnskapens skatter er skjult til stede – desto bedre var de rustet mot vranglærernes falske visdom og uekte kunnskap. Å bli fylt med sannheten er alltid det beste vernet mot løgnen.

Når Kristus her igjen kalles et mysterium, er han jo det for den kjødelige forstanden, for verden. Vi minnes vår Frelsers lignelse om skatten som var skjult i en åker (Matt 13,44). Verden aner ikke noe om de rike skattene, også av «visdom og kunnskap», som finnes i Kristus. For den er evangeliet ofte som en dårskap sammenlignet med dens egne høye tanker. Men for troens øye åpner rikdommens dyp seg, så en forstår Salomos ord: «Å frykte Herren er begynnelsen til kunnskap» (Ordsp 1,7). Og troens rikdom består i den «fullvisse innsikt», i motsetning til den verdslige visdommens gjetninger, tvil og usikkerhet, som avslører dens ynkelige fattigdom.

Vi skal legge merke til at det å trenge inn i hele rikdommen av denne fullvisse innsikten er nøye forbundet med at de hellige knyttes sammen i kjærlighet. Bare i fellesskapet med de hellige kan den enkelte vokse. Skiller en seg ut fra fellesskapet, eller går en i alle fall i utkanten, er en svært utsatt for å bli et bytte for villfarelsens ånder.

Å gå sin egen vei er som å lukke opp en dør for djevelen, der han i ro kan bearbeide hjertet med tvil. Også alt sektvesen trenger lettest inn blant dem som står løsere i fellesskapet. Nei, inn til sentrum, der de hellige flokker seg tett om Kristus i innbyrdes kjærlighet! Der blir hjertet oppmuntret, og der vokser det i full visshet.

Derfor føyer Paulus også til (v. 4) at han sier dette «for at ingen skal bedra dere med lokkende tale». Og med det går han nå over til det direkte angrepet på vranglæren. Likevel begynner han med å si at han, selv om han er borte i legemet, inderlig følger dem i ånden. Han uttrykker også sin glede over å se «deres gode orden og deres faste grunn i troen på Kristus».

Med «orden» menes den faste kristne holdningen som så å si ikke gir fienden noe angrepspunkt. I krig stiller fotfolket seg i firkant mot rytterangrep, rygg mot rygg og skulder mot skulder, så fienden ikke skal kunne komme inn noe sted. Slik skal de hellige stå sammen. En slik sammenslutning i den hellige ordenen som den innbyrdes kjærligheten gir, styrker i sannhet.

Sammenhengen mellom «orden» og «fast grunn» ser en likevel også tydelig i livet til det enkelte Guds barn. Orden i bønnen, orden i lesningen av Guds ord, orden i den rette bruken av tiden, ja, orden i hele livsgjerningen – det gir også fasthet i troen. Uorden svekker, både åndelig og timelig.

Apostelen oppfordrer dem (v. 6–7) til å holde fast på dette sporet. Slik de hadde «tatt imot Kristus Jesus som Herren», skulle de også vandre i ham, stadig slå dypere rot i ham og bli bygd fastere opp på ham. Slik kunne de bli «grunnfestet i troen» (kanskje riktigere «ved troen»), slik de hadde lært, og gjennom alt dette vokse i troen og bli rikere på tro, med takk.

I disse to versene (6–7) har vi så å si et bilde av kristenlivet. Først dette å ha tatt imot Kristus: rettferdiggjørelsen, det store skrittet fra død til liv. Deretter livets helliggjørelse, den daglige vandringen i Kristus. Den fører gjennom en stadig

dypere inntrengen i ham til en stadig ny stadfestelse og bekreftelse i troen, i erfaringen av ham som vårt livs fred og rikdom.

Et Guds barn kan ikke fortsette å leve på den første erfaringen alene. Det må leve slik med Herren at det stadig gjør ny erfaring av at han er vår og vi er hans. Slik blir det stadig vekst, og stadig blir ny takk født i hjertet. Slik hadde kolossenserne lært gjennom Epafras at et Guds barns liv må være.

Og all denne rikdommen i Kristus ville de nå røve fra dem ved et blendverk av løgn. Det var en «visdomslære» (filosofi), et «tomt bedrag» etter menneskers tradisjoner, bare menneskelige tanker, stumper av «verdens barnelærdom», av de forvillede, uklare ideene som menneskeånden brygger sammen så lenge den er utenfor Kristus. Vranglærerne ville gjøre dem til bytte for seg selv og slik lokke dem bort fra Kristus, rikdommens kilde. «Se til» at dette ikke skjer, sier Paulus, vær på vakt!

Ja, der rikdommen er, søker tyvene til. Guds barn er rike, for vi eier Kristus. Men denne rikdommen må vi våke over. Løgnens ånder spinner sitt nett slik edderkoppen gjør for å fange fluen og suge den ut. Kan fienden få suget Kristi liv ut av hjertene våre, blir bare en tom, vissen form tilbake. «Opp, våk og be, min sjel! Du vet deg ellers ikke sikker, at du kunne drages ned i den ondes strikker.» Men det beste vernet mot dette er, som apostelen har vitnet i dette avsnittet, å trenge dypere inn i Kristus.

Akk, måtte jeg kun idelig
ved deg, min Jesus, henge!
Akk, måtte kun min sjel i deg
seg daglig dypt inntrenge!

443. I Kristus er all fylde, frelse fra synd og skyld, seier over Satans makt (2,9–15)

«I ham bor hele guddommens fylde legemlig» (v. 9). Dette dype ordet om Kristus er grunntonen i alt det som følger. Har dere ham, så har dere alt, og da er det dårskap å søke andre steder.

Når apostelen understreker at hele fylden av Guds vesen bor legemlig i Kristus, retter han det mot den falske åndeligheten som stadig taler i høye toner om at menneskets mål er å bli frigjort fra legemet. Men Kristi hellige legemlighet var som templet som fylden av Guds vesen bodde i.

Ut fra dette stiller han nå Kristi fylde opp mot vranglærernes tomme løgner. Først sikter han mot den falske engledyrkelsen. Kristus var jo «hodet for enhver makt og myndighet» (v. 10), og det var ved ham englemaktene var skapt. Hvilken dårskap å søke til skapningene når de hadde ham som alt var skapt ved!

Vranglærerne viste dem også til omskjærelsen (v. 11–13). Men den ytre omskjærelsen var bare et svakt forbilde på den åndelige omskjærelsen som Kristus hadde utført på dem i dåpen. Der var ikke bare én enkelt ytre del av legemet tatt bort. Det syndige legemet i kjødet, «kjødets legeme», var «avlagt» i sin helhet. I dåpen var de jo begravet med Kristus (se Rom 6,4) og hadde fått del i hans døds kraft til å døde kjødet. Der hadde de altså fått det som omskjærelsen pekte på i bilde: Det gamle mennesket hadde fått det avgjørende snittet.

Men i Kristus var de også «reist opp med ham». Fra dåpens bad, som var det gamle menneskets banesår, hadde de også kunnet stå opp til et nytt liv ved troen på Guds levendegjørende kraft. De hadde fått del i Kristi oppstandelsesliv. I Gal 3,27 sier Paulus: «For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus.» Ja, hele Kristus ble vi ikledd i dåpen, død for oss og oppstått for oss. Ved troen tilegner vi oss både det gamle menneskets død og det nye menneskets liv, hele vår dåpsnåde.

Før hadde de også åndelig vært uomskårne, «døde ved deres overtredelser». Men Gud hadde gjort dem levende sammen med Kristus, og det ved syndenes forlatelse. «Han tilga oss alle våre overtredelser» – det er syndsforlatelsens nåde, slik den er knyttet til dåpen vår. Og der den blir tatt imot i tro, der er det «liv og salighet».

I den åndelige levendegjørelsen med Kristus ligger jo også det fullvisse håpet om oppstandelsesliv for legemet. Paulus skriver det slik i Rom 8,11: «Men dersom hans Ånd som reiste Jesus opp fra de døde, bor i dere, da skal han som reiste Kristus opp fra de døde, også levendegjøre deres dødelige legemer ved sin Ånd, som bor i dere.»

Vranglærerne pekte likevel ikke bare på omskjærelsen. De ville bringe hjertene inn under lovens trelldom generelt. Derfor føyer Paulus til i v. 14 at Gud ved Kristi død på korset har utslettet skyldbrevet som vitnet mot oss med alle lovens «forordninger og bud». Hvert bud i loven var jo som en gjeldspost på skyldbrevet, fordi mennesket ikke hadde oppfylt det. Men dette gjeldsbrevet som gikk oss imot, og som erklærte oss for skyldige, fordømte syndere, har Gud tatt helt bort da han naglet det til korset. Kristi død i synderes sted ble også gjeldsbrevets død. De samme naglene som gjennomboret hans hellige legeme, gjennomboret og flerret med det også skyldbrevet.

Lovens forbannelse og anklage er utslettet – tatt bort! Da var det dårskap å ville legge Kristi folk inn under lovens dom på ny. Enda et tomt bedrag fra vranglærernes side! Ikke til englenes mellomkomst (v. 10), ikke til omskjærelsen (v. 11–13) og ikke til loven skulle Herrens hellige vises, men til Kristus alene og hans kors.

Og på dette korset ble også seieren vunnet over mørkets makter (v. 15). Djevelen og hans hær mistet våpnene sine. Guds vrede på grunn av lovens dom hadde vært det våpenet Satan hadde søkt sin kraft i. Men ved Kristi død på korset ble lovens krav innfridd og Guds vrede tatt bort, og da falt våpenet ut av Satans hånd. Når han nå vil true med syndeskylden, kan et troende menneske svare: Kristus har betalt for meg, vik bort, Satan! Og da er Satan overvunnet med alle sine onde åndsmakter.

Apostelen ser seieren på Golgata i bildet av et triumftog der fangene ble vist fram for alles øyne. Slik har evangeliet om korset åpenbart Guds fulle seier over mørkets krefter ved Kristus («ved ham», v. 15).[1] Ordet framstiller seieren som vunnet. Likevel tales det jo så ofte i Skriften om at vi skal stride troens gode strid. På samme måte stod det her i v. 11 at Kristus i dåpen har avkledd oss det syndige legemet i kjødet, og likevel blir vi i 3,8 nettopp formant til å legge av kjødets mange slags vesen.

Saken er, slik de gamle dogmatikerne uttrykte det, at fra Guds side er alt fullbrakt. Det ufullkomne ligger i menneskers tilegnelse av Guds verk. Denne tilegnelsen skal først fullføres i troens daglige strid. Men Skriftens ord sier samtidig klart at et Guds barn kan vandre i visshet om seier, så sant vi blir i Kristus inntil enden.

Helt for Jesus, helt fra verden,
er vårt felttogs rop;
gjennom kamp går vandringsferden,
men med seiershåp.

[1] NB: «på korset».

444. «La ingen røve seiersprisen fra dere!» (2,16–23)

Apostelen hadde i det foregående vist hvordan de troende hadde «all fylde i Kristus» og i ham alene. I ham var lovens forbannelse opphevet og Satans rike overvunnet. I ham var de ført fram til livet, ut fra dødens elendighet. Hva mer ville de da? Hvilken mening var det i å la seg legge inn under Moseloven med hensyn til «mat eller drikke eller … høytider eller nymånedager eller sabbat», som om det var slik saligheten skulle vinnes (v. 16)?

Alt dette var jo bare en skygge (v. 17) av det som skulle komme. «Legemet», som hadde kastet sin skygge tilbake i den gamle pakt, hørte Kristus til. Han var fylden. Alle ordningene i den gamle pakt hadde bare betydning fordi de som forbilder hang sammen med ham, og de fikk sin fullendelse i ham. Revet løs fra Kristus, slik vranglærerne la dem fram, var de bare tomme skygger.

På samme måte kan vi jo si det den dag i dag: All avholdenhet som bare er ytre, og all bare ytre deltakelse i kirkens høytider og helligdager er verdiløs hvis hjertet ikke vil ha med Kristus å gjøre. Da blir det hele bare tomme skall uten kjerne.

Når vranglærerne da ville dømme de hellige i Kolossæ etter ordningene i Det gamle testamente, revet løs fra Kristus, var det en falsk og betydningsløs dom som de ikke skulle bry seg om.

Moseloven hadde jo mange bestemmelser om mat (se for eksempel 3 Mos 11), men ikke om drikke. Bare nasireerne (4 Mos 6,3) var forbudt å drikke vin. Kanskje har vranglærerne i sin ytre, selvbehagelige strenghet krevd at de kristne skulle avstå fra vin på samme måte. Når det gjelder å holde den jødiske sabbaten, finnes det jo den dag i dag sekter som krever det, og som dømmer oss som holder ukens første dag hellig (syvendedagsadventistene).

«La ingen røve seiersprisen fra dere» (v. 18), sier apostelen med stort alvor. Han skildrer vranglærerne i deres selvbehagelige ydmykhet, som i virkeligheten var tom, kjødelig oppblåsthet, og i deres selvlagde engledyrkelse, der de gav seg av med ting som ingen hadde åpenbart dem.

De fleste eldre håndskriftene leser: «idet han gir seg av med det han har sett», og det er åpenbart den riktige lesemåten. Da blir vranglærerne betegnet som mennesker som ropte opp om sine åndesyner i stedet for Guds faste ord. Den dag i dag møter vi jo ikke sjelden mennesker som holder seg til syner og drømmer,

men ikke vil lytte til Guds ord. Leser en «ikke har sett», slik den danske oversettelsen gjør, betyr det at de i engledyrkelsen bar seg at som om de så englene, enda de ikke gjorde det.

Vranglærerne kalte det ydmykhet at de ville bruke englene som mellommenn. De erklærte seg for ringe til selv å tre fram for den evige Gud. Hvor minner ikke dette om de mange mellommennene pavekirken har stilt mellom Gud og mennesker når den påkaller helgenene! Også der heter det at en er for ringe og derfor trenger en slik skare av hjelpere.

Nei, Kristus er nok, vitner Paulus. Og nettopp dette er brøden hos dem som peker på andre mellommenn: at de «ikke holder fast ved ham som er hodet. Fra ham er det jo legemet vokser Guds vekst, hjulpet og holdt sammen av alle bånd og ledd» (v. 19). Dette ordet minner sterkt om Ef 4,15–16.

Søker en andre mellommenn overfor Gud, slipper en Kristus som hode. Da stenger en seg selv ute fra livsfellesskapet med ham og dermed også fra fellesskapet med menighetens legeme. «Bånd og ledd» betegner dels det embetet Gud har innsatt, dels alle de mange andre båndene som knytter menighetens lemmer sammen i kjærlighetens samliv. Men livskraften strømmer fra Kristus som hodet ut i alle deler av legemet. Slipper en ham, går det som med en gren som er skåret av stammen: Da mister en seiersprisen.

Etter disse advarslene peker apostelen igjen på hovedgrunnlaget for troslivet, nemlig at vi er døde med Kristus (v. 20) og reist opp med ham (3,1).

Det første, at vi er døde med Kristus, bruker han i v. 20–23 til nok en gang å gå kraftig til angrep på vranglærernes ytre ting og selvlagde lovvesen.

Er vi døde med Kristus (begravet med ham i dåpen, v. 12), har det en gang for alle skjedd et brudd med hele det gamle vesenet. Det gjelder også det Paulus kaller «verdens barnelærdom»: den uomvendte menneskehetens forvirrede og som oftest gale tanker om Gud og frelsens vei. Et Guds barn er kommet inn i nådens lys og skal ikke la noen legge slike bud på seg, «som om» det «fortsatt levde i verden».

Vranglærerne satte ikke troslivets kjerne i drivkraften fra Kristi kjærlighet, i det nye vesenet som Guds Ånd gir. De satte den i å avholde seg fra den ene eller andre maten, nok særlig fra kjøtt og vin. Livet med Gud ble trevlet opp i en mengde smålige, ytre bestemmelser: «Ta ikke! Smak ikke! Rør ikke!» – akkurat som om de hellige fortsatt hadde sitt liv i verden og dens ytre ting.

«Alt dette er til fordervelse når det brukes etter menneskers bud og lærdommer», sier Herrens apostel (v. 22).[1] Apostelen kjente nok til avholdenhet fra mat og drikke når et slikt avkall kom av broderkjærlighet, som av hensyn til de svake begrenset bruken av sin frihet (se 1 Kor 8,10 og Rom 14). Da ble det altså brukt etter Kristi kjærlighetsbud.

Men noe helt annet var det når mennesker ville lage en ny religion ut av å avstå fra vin og kjøtt eller hva det nå var. Det var jo å forvrenge veien som troen på Kristus går, og da lød det fra apostelen: «Alt slikt er til fordervelse.»

[1] NB følger den andre oversettelsen han nevner nedenfor: «Dette er bare menneskers bud og lærdommer. For disse tingene er bestemt til å bli brukt og fortært.»

Dette skal vi også merke oss når det gjelder vår tids avholdsbevegelse mot vin og sterk drikk. Én ting er hva en kan gjøre av kjærlighet til nesten i indre frihet. Noe helt annet er det når kristentroen blir grumset til ved at en lager en ny vei til salighet ut av avholdenheten.

I v. 22 kan grunnteksten også oversettes slik: «Dette er alt bestemt til å forgå ved å bli brukt opp.» Da kommer den tanken fram som vi også finner andre steder i Skriften (se Mark 7,19 og 1 Kor 6,13): Matvarene som vranglærerne krevde at en skulle avstå fra, var jo bare bestemt til å bli fortært og dermed forgå.

Av det fulgte hvor urimelig det var å knytte vilkår for saligheten til slike forgjengelige ting. De hørte hjemme i den jordiske tilværelsen til den legemlige organismen. Herren sier jo: «Ikke det som kommer inn gjennom munnen, gjør mennesket urent» (Matt 15,11). Og i 1 Tim 4,3, der Paulus taler mot samme slags vranglærere, føyer han til at Gud har skapt maten «til å bli tatt imot med takk av dem som tror og har lært sannheten å kjenne».

Med denne siste oversettelsen blir skildringen i v. 22 knyttet til v. 21. Da lyder oversettelsen i sin helhet slik: «Er dere da døde med Kristus fra verdens barnelærdom, hvorfor lar dere dere da tynge, som om dere hadde deres liv i verden, med forordninger: Rør ikke, smak ikke, ta ikke – om ting som alle sammen er bestemt til å forgå ved å bli brukt opp – etter menneskers bud og lærdommer?»

Alle disse menneskebudene kunne nok ha skinn av (egentlig «få ord på seg for») visdom med all denne «selvvalgte gudsdyrkelsen» (her siktes det til engledyrkelsen som er nevnt i v. 18) og falske «ydmykheten». De strenge bestemmelsene om å tukte legemet og nekte det den pleien det har krav på, kunne nok ta seg stort ut. Men alt sammen ble likevel bare til å mette kjødet (egentlig «fete opp»), til næring for det kjødelige, selvbehagelige hovmodet. En kan altså tukte kjødet på en slik måte at en i virkeligheten metter kjødet.

Luther sier om dette ordet: «Gud vil at legemet skal æres, det vil si at det skal ha sitt underhold, klær og hva ellers legemet trenger, og ikke ødelegges ved uutholdelig faste, overdrevent arbeid og annen unaturlig tukt.» Luther sikter åpenbart til hele munkemoralen, som også så ofte i virkeligheten ble til «å mette kjødet», åndelig talt.

Også v. 23 oversetter noen litt annerledes, slik at hele verset kommer til å lyde: «Slikt har nok ord på seg for å være visdom, med selvvalgt gudsdyrkelse og ydmykhet og tukt av legemet, ikke ved noe som er ære verd, bare til å mette kjødet.»

Men selv om grunnteksten i slike enkeltheter av og til kan gjengis litt forskjellig, blir hovedtanken den samme. Underfullt sprer Guds ord sitt lys over alle livets forskjellige forhold. Slik viser det seg å være innåndet av ham som på forhånd kjenner alle de vanskelighetene og fristelsene som kan true Guds barn her på jorden, og som derfor har lagt lys i sitt ord for alle tilfeller. Også slik blir det gamle løftet i Sal 23,1 oppfylt: «Herren er min hyrde, det mangler meg ingen ting.»

445. «Søk det som er der oppe, ikke det som er på jorden!» (3,1–11)

I forrige avsnitt hadde apostelen dvelt ved dette: «Dere er døde med Kristus fra verdens barnelærdom», og da særlig med tanke på vranglærerne. I dette avsnittet tar han ikke lenger direkte for seg vranglærerne. Han går videre til Guds barns helliggjørelse i det daglige livet og viser hvordan det å være død med Kristus skal komme til syne i kampen mot all synd.

Men nå tar han også med den andre tonen fra 2,12, nemlig at de samtidig var «reist opp med Kristus» (v. 1). Det er den levende grunnvollen for at et Guds barn ikke bare kan gjøre bruddet med det gamle virkelig, men også ikle seg det nye, Kristi hellige oppstandelsesliv. Dåpen vår er jo ikke bare et bad til død for det gamle mennesket, men også et «bad til gjenfødelse» til et nytt menneskes liv (Tit 3,5).

Apostelen begynner (v. 1–4) med å minne dem om at der skatten deres er, der må også hjertet deres være, og dit må livet deres søke.

Men de helliges skatt er Kristus som «sitter ved Guds høyre hånd». De helliges skatt er altså der oppe. Der er vårt borgerskap, vår seierspris, vårt hjem. Derfor må hele vår lengsel også være vendt mot det som er der oppe, ikke mot det som er på jorden (v. 2), ikke mot verdens lyster, gull og glans. For verden må vi være døde (v. 3), i den forstand at hjertet vårt ikke er bundet til de forgjengelige tingene, som jo alle mer eller mindre bærer syndens merke.

«Dere er jo døde», skriver apostelen. Det er vi ved å være døpt til Kristus og hans død (Rom 6,3). Vi skal se på oss selv som døde for verden og synden, det vil si at det skal være et dødsforhold mellom oss og kjødets vesen. «Deres liv er skjult med Kristus i Gud»: Vårt rette liv er i Kristus. Og likesom Kristi herlighet ennå er skjult i Gud, slik er det også med vårt innerste liv, det nye livet.

Ennå svarer ikke den ytre herligheten til den indre. Men så sant Kristus er vårt liv, må også vår forventning være vendt oppover mot ham, til den stunden da han blir åpenbart synlig i skyen. Da skal også den skjulte herligheten til Guds barn bli fullt og helt åpenbart med ham (v. 3–4).

Men står det slik til, ligger det i det den dypeste tilskyndelse til på den ene siden å døde kjødet og legge av det gamle mennesket, og på den andre siden å ikle seg det nye. Et Guds barns stilling her nede må bli en stadig kamp for å gjøre dødsbruddet med kjødets vesen virkelig. På samme måte gjelder det å gjøre

virkelig at vi har ikledd oss det nye livet, det livet som hjertet vårt i sin innerste grunn har funnet som sin skatt (Rom 6,11).

Med dette går apostelen over til den egentlige formaningsdelen, som er brevets siste hoveddel.

Når det i v. 5 heter: «Så død da deres jordiske lemmer», viser det som følger, hva som er meningen: lemmene for så vidt som de er sete og redskap for syndens lyster. For det føyes til som forklaring: «hor, urenhet, bløtaktighet» (egentlig lidenskap, brynde), «ond lyst» (her særlig i retning av utukt) og «griskhet».[1] Griskheten blir her, som så mange andre steder, satt ved siden av utuktssynden (se 1 Kor 5,11 og 6,9–10 og Ef 5,3).

Slik som i Efeserbrevet blir griskhet kalt avgudsdyrkelse (mammonsavguden). Mange likhetspunkter viser at de to brevene er skrevet samtidig. Det var de to grunnsyndene i det gamle hedenskapet, slik de også er det i vår tids moderne hedenskap: utukt og havesyke, begjær etter penger som middel til å tilfredsstille vellysten.

Å døde de jordiske lemmene vil altså i denne sammenhengen si å bryte deres makt til å ødelegge. Som vi hører i Rom 6,19, skal lemmene ikke lenger tjene «urenheten», men legges under Herrens Ånd og stilles «til tjeneste for rettferdigheten – det fører til helliggjørelse». Uttrykket «død» minner om vår Frelsers ord: «Om din hånd eller din fot frister deg til fall, da hogg den av og kast den fra deg!» (Matt 18,8). Det må selvfølgelig forstås åndelig.

Apostelen føyer til i v. 6, med samme ord som i Ef 5,6, at Guds vrede kommer over vantroens barn på grunn av disse syndene. Vi ser at apostelen ikke er redd for å peke på Guds vrede og dom for å drive fram til helliggjørelse. Det skal vi også gjøre i vår forkynnelse. Vi skal ikke la oss narre av den vanlige talemåten at en «ikke kan skremme» mennesker framover i helliggjørelsen. Jo, vi skal følge apostelen i dette og ikke tie om Guds vredes dom over synden.

Apostelen minner dem videre (v. 7) om fortiden deres, hvordan de også en gang hadde vandret blant vantroens barn og levd i alle disse syndene. De mørke minnene om synden har også en sunn bitterhet i seg som hjelper til å døde den onde lysten. Men «nå», sier apostelen (v. 8), skal alt slikt legges av. Det sømmer seg ikke for Herrens hellige.

I det følgende peker han videre på de mange syndene mot kjærligheten som skal legges av: vrede, hissighet, det ukjærlige sinnet som søker tilfredsstillelse i «ondskap», og som av og til kommer ut i hånende, spottende, stygg tale fra munnen. Også løgnen (v. 9) er ofte knyttet til det kjærlighetsløse, fiendtlige sinnet.

Som den dype grunnen til å legge av alt dette peker han på den forandringen som hadde skjedd i hjertet deres. «Dere har jo avkledd dere det gamle mennesket med dets gjerninger», sier han. Det svarer til det som står i v. 3: «Dere er jo døde.» Med hjertets vilje, ved gjenfødelsens kraft, hadde de jo brutt med det gamle mennesket og dets gjerninger og vesen. Da måtte det ytre livet deres også svare til det. Gjenfødelsens gave fører med seg helliggjørelsens oppgave i livet.

[1] NB: «Utukt, urenhet, syndig lidenskap, ond lyst og pengegriskhet».

Det er ikke syndfrihet apostelen tillegger dem. Nei, han skildrer troens liv for oss som et liv der det stadig er nødvendig med formaning til å legge av synden. Men målet slår Guds ord aldri av på. Og målet er ikke bare at det gamle mennesket skal være dødsdømt og dødes, men også at vi skal ha ikledd oss det nye mennesket.

I grunnspråket finner vi (v. 10) to forskjellige ord for «ny» og «fornyes». Det første betegner den store forandringen som ny med hensyn til tiden, før og nå. Det andre betegner den som ny med hensyn til vesen. Det greske språket, som Gud valgte ut til å være Det nye testamentes språk, er så underfullt rikt på mange slags uttrykk.

Grunnteksten bør helst oversettes slik (v. 9–10): «Dere har jo avkledd dere det gamle mennesket med dets gjerninger, og har ikledd dere det nye», nemlig ved den grunnleggende forandringen i hjertet. Med det å ikle seg det nye mennesket betegnes ikke en «ferdig» tilstand, slik syndfrihetssvermerne snakker om, men en utvikling og vekst. Det ligger tydelig nok i tillegget «det som blir fornyet». Det betegner en fornyelse som ikke er avsluttet.

Målet for fornyelsen er å vinne en kunnskap som svarer til hans bilde som skapte det nye mennesket (v. 10). Målet er å bli fortrolig med Gud, så fortrolig med ham at vi mer og mer kan se hva hans vilje er i alle ting, og mer og mer se alt med Guds øyne. Da blir denne bønnen stadig hos oss: «Ta mitt hjerte som ditt eget, sett det i den rette skikk, at jeg alltid frisk og mild roper: Herre, som du vil!»

Jo nærmere vi på denne måten lærer Herren å kjenne, desto mer vil vårt nye menneske åpenbare bildet av ham som skapte det. Det apostelen har for øye, er tanken på at det første mennesket ble skapt i Guds bilde. Det er dette herlige bildet som stråler fram med desto større klarhet jo mer det nye mennesket vokser fram og fortrenger det gamle.

Der det nye mennesket med den hellige kjærligheten seirer, forsvinner også (v. 11) alle de skilleveggene som ellers i verden skiller mennesker fra hverandre. Verken nasjonale forskjeller (greker, jøde), tidligere religiøse forskjeller («omskåret eller uomskåret»), forskjellig dannelse eller sosiale forskjeller (trell, fri) kan hindre broderkjærligheten mellom de hellige.

«Barbar» og «skyter» er betegnelser på særlig usiviliserte folk. Skyterne bodde i Sør-Russland og ble regnet for de villeste og råeste av alle barbarer. Av dette ordet går det fram at det også har vært skytere blant de kristne, kanskje innvandrede folk. Kristus er jo vårt alt og i alle sine hellige. Han er den skatten som alle troende har felles, og i ham smelter vi sammen til ett hjerte og én sjel.

446. Å ikle seg det nye mennesket (3,12–17)

Apostelen formaner nå leserne til å ikle seg de hellige dydene som hører det nye mennesket til. Han begynner med å minne dem om den store kjærligheten fra Gud som de selv hadde fått: De var «Guds utvalgte, hellige og elskede».

Gud hadde tatt dem ut av den store verdensflokken og helliget dem til å være hans eiendom. Slik skulle de bære det hellige navnet, det store nådenavnet som Guds kjærlighet hadde gitt dem med syndenes forlatelse. Da måtte også hjertet deres speile dette sinnet hans tilbake. Det skulle skje ved inderlig barmhjertighet, godhet, ydmykhet, saktmodighet og tålmodighet, det sinnet som gjerne tåler og tilgir der noen virkelig har syndet mot en.

Kristus tilgav oss, og da må også vi tilgi, og tilgi helt og fullt. Det står om Herren at han kaster våre synder i havets dyp (Mika 7,19) og kaster alle våre synder bak sin rygg (Jes 38,17). Slik må også vi troende mennesker gjøre. Andres gjeld til oss er ikke verdt å snakke om sammenlignet med den uendelige gjelden vi fikk ettergitt (se Matt 18: likningen om tjeneren med den store gjelden).

Men Paulus ser altså (v. 12–13) disse hellige dydene i bildet av det nye menneskets åndelige klesplagg. I v. 14 peker han så på selve kjærligheten som klesplagget som binder alt sammen. Å ikle seg kjærligheten, det er «fullkommenhetens sambånd», det som binder alle de enkelte dydene sammen til en harmonisk helhet. Uten den har alle kristne dyder ingen rot i personlighetens innerste liv.

Med dyp erfaring om hva som rører seg i kristenlivet, knytter han (v. 15) ordet om at Guds fred skal seire, til denne formaningen om kjærligheten. For når den hellige (ikke den bløtaktige) kjærligheten blir øvd, blir hjertet stille. Guds fred (eller Kristi fred, som de beste håndskriftene leser) springer ut av troen på syndenes forlatelse. Men den smakes i sin hellige sødme jo mer Kristi sinn, den hellige kjærligheten, får fylle hjertet vårt.

Likevel må også Guds fred stadig kjempe seg fram mot det gamle menneskets selvtillit og egenkjærlighet. Guds barns fred her på jorden er en fred under våpen. Først ved hjemgangen lyder det: «Legg fra deg sverdet, pil og bue, kom nå å ile til evig herlighet!»

Til denne freden var de jo kalt. Den ble lovt dem da evangeliet ble forkynt, og denne freden ble lovt alle troende. I det ene legeme ble de kalt til den, til å

ha Kristi liv og fred felles. «Og vær takknemlige», føyer apostelen til. Ja, det er utakknemlighet mot Gud når vi lar det gamle mennesket råde. Takken for all hans nåde gjør hjertet villig og lydig. Den gir lyst til å leve til Guds velbehag og en våken omsorg for ikke å bedrøve Guds Hellige Ånd. Grunnteksten har: «Bli takknemlige!» Det ligger en påminnelse om ydmykhet i det, en antydning av at takken vår ennå er for liten.

Med v. 16 peker apostelen på det nådemidlet som vi stadig kan øse av Kristi kjærlighet gjennom, nemlig hans velsignede ord, det ordet han selv taler til oss gjennom. Formaningen til leserne går ut på at de skulle la det bo blant seg (ikke bare la det være gjest hos seg), og la det bo «rikelig» hos seg.

Ja, verden snakker så ofte om at det blir «for mye» når de hellige hører og leser Guds ord. Selv føler vi nok at det er for lite, og at vi trenger denne formaningen om å la det bo rikelig hos oss. Rikelig bruk av Guds ord fyller hjertene med hellig velsignelse og hindrer at mye dårlig får komme fram blant Guds barn. Tillegget «i all visdom», som noen trekker til den neste setningen («så dere i all visdom lærer og formaner hverandre»), verner mot en uedruelig, svermerisk bruk av Ordet.

I det følgende viser apostelen hvordan Kristi ord slik skal bo rikelig blant de hellige. De skulle lære og formane hverandre med salmer (hellige sanger på samme måte som salmene i Det gamle testamente), lovsanger og andre åndelige (virket av Guds Ånd) viser. Vi kjenner jo godt denne forskjellen mellom de egentlige kirkesalmene og de friere åndelige sangene. Det som gjelder, er at all vår sang er gjennomstrømmet av Kristi ord.

Her tenkes det neppe så mye på den egentlige gudstjenesten, ettersom apostelen legger alle leserne på hjertet å «lære og formane» gjennom de hellige sangene. Det gjelder heller de friere sammenkomstene mellom Guds barn. Det hører jo med til livets gjennombrudd at «sangens tid er inne, og turtelduens røst har latt seg høre i vårt land» (Høys 2,12). «Er noen glad til sinns? La ham lovsynge!» skriver Jakob i sitt brev (Jak 5,13). Og det er ikke godt når sangen forstummer eller svekkes i de helliges fellesskap.

Men det finnes en stille sang som ingen mennesker hører, og som stadig må være understrømmen i all den ytre sangen. Det er hjertesangen for Herren der inne i det lille hjertetemplet. Det er denne sangen apostelen peker på med tillegget «idet dere synger med ynde i hjertene deres for Herren».[1] «Med ynde» skal nok heller oversettes «ved nåden».

Der nåden fyller hjertet med takk og pris, blir sangen født innerst inne, selv om et Guds barn kanskje ikke har fått den ytre sangens gave. Av og til skjer det likevel at de som mente at de ikke kunne synge mens de var uomvendt, likevel lærer å synge sanger for Herren når de blir troende. Men bare der den ytre sangen er båret av den indre hjertesangen, når den opp til Guds øre og blir til hans velbehag.

Det finnes en gammel legende om noen fromme munker som daglig sang for Herren av hjertens grunn. Men stemmene deres var så lite vakre at til og med

[1] NB: «og synger med takknemlighet i deres hjerter for Gud».

fuglene fløy sin vei når de stemte i. Så fikk de besøk av en munk som sang svært godt, og de gamle munkene så sin egen ufullkommenhet og lot ham synge alene.

Da fikk de besøk av en engel fra himmelen. Han skulle spørre dem hvordan det kunne ha seg at det slett ikke lenger steg noen sang opp til Gud fra klosteret deres. Jo, nå mente de da at det ble sunget riktig. Men engelen svarte at det ikke lenger nådde en eneste tone opp til himmelen.

Så lot de gamle den unge mannen reise og begynte igjen på sin gamle måte. Da kom engelen igjen og forkynte for dem at nå steg den herligste sang igjen opp til himmelen fra klosteret. Tanken i denne gamle legenden er jo tydelig nok: Bare der hjertesangen følger med, gleder Gud seg over sangen vår. Uten de indre tonene i hjertet nytter det ikke å være selv den ypperste mestersanger.

I v. 17 samler apostelen hele et Guds barns liv i helliggjørelse som i én sum: at det i ett og alt blir lagt inn under «Jesu navn». «Og alt dere gjør, i ord eller gjerning, gjør det alt i Herren Jesu navn, med takk til Gud Fader ved ham!» Dette ordet viser oss målet for vår ferd i livet.

«I Jesu navn» vil jo si at Frelserens navn blir det elementet hele livet vårt går for seg i. Da har vi ham alltid med oss. Da fyller den nåden som navnet hans rommer, hjertene våre med takk til Gud og Faderen. Den virker det sinnet i oss at vi gjerne vil vie hele livet vårt til Gud som et takkoffer ved Kristus. Bare ved ham kan takken vår være til behag for Gud.

Jo mer hvert ord og hver gjerning slik blir preget av at hjertet henger ved Jesu navn i tro og takk, desto mer blir vi helliget «helt igjennom» (1 Tess 5,23). Desto mer vil ordene våre bli «til velsignelse for dem som hører på» (Ef 4,29), og gjerningene våre bli til ære for Gud.

Og «alt», står det, skal slik inn under Jesu navn. I menigheten har det ofte vært tale om de såkalte «mellomtingene», med et gresk ord kalt «adiafora». Ordet betyr egentlig ting «uten vesentlig betydning». Men dypest sett finnes det ingen slike «adiafora». Det kan nok se ut som om det er mange ting en ikke uten videre kan legge inn under Jesu navn. Men jo inderligere livet vårt i Jesus blir, desto mer vil også alle våre forhold, ikke bare de åndelige, men også de legemlige, bli dratt inn under dette navnet. Slik får de nådens lys over seg og blir en kilde til mer takk.

I dette Jesu navn ligger nettopp den store prøvesteinen for hva som er rett for Gud eller ikke. Kan vi be Jesus velsigne det for oss, kan vi ha ham med i det, og kan vi takke Gud og Faderen for det ved Jesus Kristus, da er det også til behag for Gud. Men det som vi ikke kan tro at Jesu navn kan knyttes til på denne måten, blir også synd for oss. Der Jesus ikke er, trenger djevelen seg inn.

Dette ordet om å få alt inn i Jesu navn (v. 17) kaster lys over hva apostelen Paulus mener når han sier i Gal 2,20: «Kristus lever i meg.» Når Jesu tanker blir våre tanker, Jesu glede vår glede og Jesu vilje vår vilje, da blir dette ordet oppfylt for oss.

Aldri kan det bli til gavn,
det som ei skjer i Jesu navn;
men er det mitt hjertes smykke,

har jeg nådd den største lykke
noen sjel kan ønske seg.

447. Hustavlen (3,18–4,1)

Efeserbrevet og Kolosserbrevet ble skrevet på samme tid, og likheten mellom dem viser seg også i at vi her har en hustavle som er svært lik den i Efeserbrevet (Ef 5,22–6,9), bare noe kortere. Hustavlen følger rett etter det dype v. 17 med formaningen om å hellige hele livet til Gud som et takkoffer i Jesu navn. Nå vil apostelen vise leserne nærmere hvordan dette skal ta form i de forskjellige forholdene i livet.

At vi bare finner en slik hustavle i dette brevet og i Efeserbrevet, henger kanskje sammen med den gnostiske vranglæren vi har omtalt, som beveget seg i en falsk åndelighet. Klosterlivet hadde et uekte og usunt syn på familielivet. Mot det viste Luther i sin tid hvordan nettopp familielivet og livet i hjemmet skal leves i Jesu navn. På samme måte taler også Paulus her. Det var særlig fra Ordet her og i Efeserbrevet at Luther hentet sin lille hustavle, slik vi finner den i den lille katekismen.

Ellers viser vi til avsnittet i Efeserbrevet og vil bare kort omtale teksten her.

Også her begynner han hele tiden med den underordnede parten. I v. 18–19 formaner han ektefolk til å leve sammen i Jesu navn: hustruene til å underordne seg under sine egne menn, og mennene til en særlig omgang med sine hustruer. I grunnteksten står det egentlig i formaningen til hustruene (v. 18): «som det sømmet seg i Herren». Med det gir Paulus til kjenne at det ennå ikke helt var som det skulle være med hustruene i Kolossæ på dette punktet.

Tillegget til mennene, «vær ikke bitre mot dem» (hustruene), må ikke overses. Det innebærer at selv om hustruene ikke i ett og alt var slik de skulle være, var det aldri rett for mannen å bli bitter (se Ef 4,31). Det gjaldt å ha den kjærligheten som tåler alt (1 Kor 13,7).

Generelt legger disse ordene ektefolk på hjertet å være en velsignelse for hverandre – og det med punktum etter. Hver av dem skal først og fremst stille kravene til seg selv og ikke fortsette slik: «dersom den andre også er en velsignelse for meg». Nei, ordet til Abraham lød: «Vær du en velsignelse!» (1 Mos 12,2)[1] – og så punktum. Den som øver seg i selv å være en velsignelse og i ikke å kreve noe av andre, får også mye velsignelse.

I v. 20–21 handler det om forholdet mellom barn og foreldre. Skal dette forholdet være i Jesu navn, må barna vise hel og full lydighet, «for det er til

[1] NB: «du skal bli en velsignelse».

behag for Herren» (egentlig «i Herren», slik at det vakre ved lydigheten blir sett på hellig grunn). At det fins tilfeller der en må lyde Gud mer enn mennesker, ser apostelen som så selvsagt at han ikke føyer det til.

Til fedrene lyder formaningen som i Efeserbrevet: De må ikke gjøre barna bitre. Og det blir føyd til: «slik at de mister motet». Blir barn behandlet for strengt, kan de bli ført til å gi opp håpet om å kunne oppfylle de urimelige kravene, og synke hen i sløv motløshet.

Fra v. 22 til 4,1 handler det om forholdet mellom tjenerne og herrene. Her finner vi formaningen til tjenerne minst like utførlig som i Efeserbrevet. At apostelen nettopp her belyser dette forholdet mer utførlig enn de andre forholdene i hjemmet, kommer kanskje av at Tykikus, som brakte brevet, hadde Onesimus med seg (se 4,9). I brevet til Filemon hører vi at Onesimus var en trell fra Kolossæ som hadde rømt fra sin herre Filemon. Men i Rom var han blitt omvendt ved apostelens forkynnelse, og han hadde forstått at det var Herrens vilje at han skulle vende tilbake til sin herre Filemon.

Paulus ville ikke at anbefalingen hans av Onesimus skulle misforstås, som om han på noen måte ville holde hånden over ulydighet hos tjenerne (trellene). Derfor innskjerper han så inderlig for tjenerne (v. 22–25) at de skal være lydige mot sine jordiske herrer i alle ting – for Guds åsyn, i gudsfrykt og av et oppriktig hjerte. I v. 23 innskjerper han vakkert at det gjaldt for tjenerne å gjøre hele sin tjeneste av hjertet, som for Herren – altså ikke med trellesinn, men med indre frivillighet.

I v. 24–25 gir han først tjenerne denne oppmuntringen: I det borgerlige samfunnet var de som treller uten arv, men som Kristi tjenere hadde de jo likevel arvelodden i det himmelske riket i vente til vederlag (nådelønn). Deretter kommer en advarsel som ikke bare må gjelde trellene, men også herrene deres (se tillegget: «det blir ikke gjort forskjell på folk»), nemlig at «den som gjør urett, skal få igjen for den uretten han gjorde».

Men i dette lå jo også at når slavene led urett av sine herrer, hadde de likevel alltid en verge i sin himmelske Herre, Kristus. Og for denne Herrens åsyn stiller han da også slavenes jordiske herrer (4,1), som en alvorlig påminnelse om å gjøre det som er rett og rimelig mot tjenerne.

Dere som for Guds rike fekte,
kjemp dere hver dag bedre frem
med en troskap som er ekte,
til det glade himmelhjem.

448. Avsluttende formaninger, personlige meldinger og hilsener fra og til venner (4,2–18)

Apostelen er i hovedsak ferdig med det han har å si til vennene sine i Kolossæ. Likevel trenger det seg fram noen avsluttende formaninger. De gjelder bønnen og forbønnen for ham selv (v. 2–4), og deretter forholdet til dem som sto utenfor, hedningene (v. 5–6).

Når det gjelder bønnen, innskjerper han vedholdenhet, slik vår Frelser jo så ofte har lagt oss det på hjertet (se Luk 11,5–13; 18,1–8). Men så føyer Paulus til en påminnelse om å «våke» i bønnen, ikke være sløv og adspredt, så bønnen ikke blir mer en samtale en holder med seg selv enn en inderlig henvendelse til Herren. Den påminnelsen trenger vi sårt.

Til sist, som det tredje, minner han også her (se Fil 4,6) om å våke i bønnen «med takk», slik han også selv i brevene sine alltid knytter takk og bønn sammen. «Min sjel, lov Herren, og glem ikke alle hans velgjerninger!» Denne tonen fra Davids gamle salme (Sal 103) må aldri mangle i vår bønn, og den hjelper både til vedholdenhet og til å våke.

Så må heller ikke forbønnen mangle, og Paulus ber særlig om forbønn for seg selv (og Timoteus). Men det er ikke for sin egen personlige sak, men for gjerningens skyld at han særlig ber om forbønnen deres, «at Gud må åpne en dør for Ordet, så vi kan forkynne Kristi mysterium» (v. 3). Med det mener han en dør for Ordet, der de fritt kunne la det gå ut. Med andre ord: at Gud ville forme de ytre forholdene slik at forkynnelsen av evangeliet kunne få fritt løp.

Tillegget «for det er for dets skyld jeg er i lenker» viser oss at apostelens tanker er rettet mot å bli fri fra fangenskapet. Riktignok kunne Paulus selv forkynne Ordet personlig i fangenskapet (se Fil 1,12). Likevel var fangenskapet et klart hinder for å bære Ordet ut i videre kretser, og det lå Paulus så inderlig på hjertet. Det er jo for Kristi mysteriums skyld han bærer lenkene sine.

Å kunngjøre dette mysteriet om frelsen i Kristi blod for de mange sjelene var så sammenvokst med hele hans liv at han led med evangeliet, like sikkert som han åndet og levde i denne gjerningen som var betrodd ham. Det var dette de skulle be for: at han måtte åpenbare dette underfulle mysteriet slik han burde bære det fram (v. 4).

I det foregående hadde apostelen tanken rettet mot dem som ennå ikke hadde fått lys over Kristi mysterium – disse hedningene som lå ham, hedningenes apostel, så sterkt på hjertet. Av det springer nå en formaning (v. 5) til de hellige i Kolossæ om å stå rett overfor disse sjelene som sto «utenfor», så de kunne vinnes for Guds rike.

Det gjelder da å omgås dem i visdom. Til det hører å «kjøpe den laglige tid», å bruke hver anledning som byr seg – ja, også å kjøpe seg anledning ved selvfornektelse. Med andre ord: ikke å spare seg selv der det er mulighet for å bringe evangeliet inn i uomvendte hjerter.

Men til den rette visdommen hører også å tale på rett måte med dem, «vennlig», så en ikke sårer og forbitrer unødig. På den andre siden skal talen også være «krydret med salt» (v. 6), så det ikke bare blir kristelige talemåter. Talen skal være så båret av den hellige sannhetens kraft at den virkelig kan trenge inn i hjertene. Den anstøten som ligger i selve sannheten, må ikke være borte. Da ville Herren også gi det rette ordet på rette sted, så de kunne vite hvordan de skulle «svare enhver» som krevde dem til regnskap for troen deres.

Som i Efeserbrevet slutter Paulus med noen få korte ord om sin egen personlige stilling. Han viser dem til det Tykikus skulle fortelle om dette. Han gir Tykikus det samme gode skussmålet her som i Efeserbrevet (6,21). Tykikus skulle «oppmuntre deres hjerter» med gode nyheter (v. 7–8).

I v. 8 leser de fleste og beste håndskriftene: «for at dere skal få vite hvordan vi har det» – og det passer best i sammenhengen. Den danske oversettelsen følger en annen lesemåte: «for at han skal forklare hvordan det står til med dere.» Men det var jo kolosserne som skulle ha nyheter om Paulus. Paulus hadde jo fått bud fra Kolossæ gjennom Epafras.

Så sendte Paulus også Onesimus med (v. 9), og han trengte sannelig det anbefalende ordet som apostelen gir ham med. I Kolossæ var han jo bare kjent som en troløs tjener som hadde rømt fra sin herre Filemon. Men nå, da Kristus hadde fått tak i ham, gjaldt det jo at også vennene i Kolossæ kunne ta kjærlig imot ham.

Med v. 10 kommer vi til hilsenene. Rekken åpnes med en hilsen fra Aristarkus, Paulus' trofaste medarbeider. Han hadde vært sammen med apostelen i Efesos under det lange oppholdet der (se Apg 19,29) og fulgt ham på den tredje misjonsreisen (Apg 20,4 – av dette stedet ser vi at han var fra Tessalonika). Han synes også å ha vært hos Paulus under fangenskapet i Cæsarea, og i hvert fall fulgte han ham på reisen til Rom (se Apg 27,2).

Det er merkelig at han her blir kalt Paulus' «medfange», mens det i brevet til Filemon (v. 23), som ble skrevet samtidig med dette, er Epafras som blir kalt Paulus' «medfange». Aristarkus blir der bare nevnt som medarbeider. Dette betyr nok at disse mennene har skiftet på å dele apostelens fangenskap frivillig. Det kan likevel også bety at begge har sittet en kortere tid i varetektsfengsel i forbindelse med forhør.

Den neste hilsenen er fra evangelisten Markus, Barnabas' søskenbarn, som var apostelens følgesvenn på hans første misjonsreise. Den gangen var Paulus jo mindre glad i ham (se Apg 13,13; 15,37–39), fordi han sviktet på denne første misjonsreisen. Men nå var forholdet riktig godt (se slutten av v. 10: «Ta godt

imot ham»). Markus synes nå å ha vært en av apostelens betrodde medhjelpere og å ha vært i ferd med å reise østover.

Så blir det ennå nevnt (v. 11) en Jesus, som gikk under navnet Justus. Foreldrene hans var jøder og hadde i sin tid gitt ham navnet Jesus, åpenbart før de kjente Frelseren. At han som kristen ikke ville bære det navnet, er lett å forstå.

Ellers er meningen i v. 11 at blant de jødekristne arbeiderne var disse tre de eneste som var blitt en trøst for apostelen. De andre «av de omskårne» sto, som så mange jødekristne, i et mer spent forhold til Paulus. Han var hedningenes apostel, som klart forkynte «Kristi mysterium» (1,26–27): at hedningene fullt ut har samme rett som jødene til frelsen i Kristi blod.

Med v. 12 kommer hilsener fra hedningkristne, og blant dem setter Paulus Epafras først, kolossernes evangelist. Paulus gir ham (v. 12–13) det vitnesbyrd at han hadde stor iver i forbønnen for vennene i Kolossæ og i de to nabobyene, Laodikea og Hierapolis. Apostelen forteller hvordan Epafras kjempet for dem i sine bønner, for at de måtte stå fast som «fullkomne» (modne, fullvoksne) og «fullvisse» (uanfektet av vranglærens tvil) kristne i all Guds vilje. I disse ordene ligger ennå en siste hjertelig oppfordring til å være på vakt mot faren som truet fra vranglærerne.

Så følger ennå (v. 14) en hilsen fra legen Lukas. Han hadde nå også igjen vært lenge sammen med Paulus, helt fra den tredje misjonsreisen (se Apg 20,5). Ham kaller Paulus «den kjære». Men om Demas, den tredje av de hedningkristne han hilser fra, sier han ingenting. Det er nok et vitnesbyrd om at Demas allerede den gangen var lunken. Han forlot jo senere Paulus, «fordi han fikk kjærlighet til den nåværende verden» (2 Tim 4,10).

Med v. 15 begynner hilsenene fra apostelen til forskjellige brødre, først til brødrene i Laodikea. Menigheten der får den alvorlige advarselen mot lunkenhet i Åp 3,14–22.

Nymfas må ha vært en kristen i Laodikea. Tillegget «menigheten i hans hus» (noen leser «deres hus» i stedet for «hans hus», andre også «hennes») synes å vise at huset hans har vært samlingssted for en del av de kristne i Laodikea. Leser en «deres hus», altså om laodikeerne i det hele, må forsamlingshuset deres også ha gitt plass for en annen menighet, sannsynligvis fra en eller annen liten landsby i nærheten.

I v. 16 har vi det ordet vi omtalte i innledningen, om at menighetene i Kolossæ og Laodikea skulle bytte de brevene som var skrevet til hver av dem. Som nevnt før antar en at dette brevet til Laodikea er det samme som Efeserbrevet, som sikkert var et rundskriv.

Like mot slutten (v. 17) kommer det særegne pålegget til menigheten om å formane Arkippus til å vise større troskap og iver i den tjenesten han hadde fått av Herren. Han blir også nevnt i brevet til Filemon (v. 2), der Paulus kaller ham «vår medstrider». Hvilken tjeneste han var betrodd, vet vi ikke. Men det er særegent at menigheten som sådan får i oppdrag å påminne ham.

Av dette går det fram at de apostoliske menighetene hadde en betydelig åndelig selvstendighet overfor embetet. Det henger nok sammen med at de var

frikirker, men det legger likevel under alle forhold et ansvar på den levende menigheten.

Så slutter apostelen etter vanlig skikk med en hilsen med egen hånd (se 1 Kor 16,21; 2 Tess 3,17). Resten av brevet er altså skrevet etter apostelens diktat. Gripende og tungtveiende er det korte tillegget: «Husk mine lenker!» (v. 18). Det skulle drive vennene til å akte enda mer alvorlig på formaningene han hadde gitt dem. Det skulle hjelpe dem til i kjærlighet å gjøre sitt til å glede apostelen under lidelsene hans for den gjerningen som også var blitt dem til så stor velsignelse.

At de sto fast i nåden, i den sanne og fulle nåden, var den store trøsten for apostelen deres, som alltid bar dem på sitt hjerte. Derfor slutter han med velsignelsesønsket: «Nåden være med dere!» For hovedsummen av dette velsignede brevet er fra først til sist dette: at Herrens folk måtte holde fast ved den nåden som er betrodd dem.

«Stå fast, min sjel, stå fast
i Herrens krige!
Om alt enn for deg brast,
du ham ei svike!»

Om Carl Asschenfeldt-Hansen

1856–1934

Carl Asschenfeldt-Hansen (1856–1934) ble født 28. juni 1856 i Bov ved Flensborg i Sønderjylland. Han var sønn av en prest og vokste opp i Højslev ved Skive. Han tok teologisk embetseksamen i København i 1879. Som ung huslærer på Refsnæs fikk han et åndelig gjennombrudd gjennom vennene i Indre Mission.

Han var prest på Lolland og i Sæby, og fra 1892 til 1896 reiste han som predikant for Indre Mission i Danmark. Senere var han sogneprest i Slemminge-Fjelde, i Nørre Nissum, der han også ledet seminaret, og til slutt i Gjern-Skannerup. Han hørte til kretsen rundt Vilhelm Beck og var en utpreget vekkelsespredikant, luthersk og bibeltro. Han satt i styret for Det Danske Missionsselskab, ledet Sømandsmissionen og redigerte flere misjonsblader.

Hovedverket hans er «Fra Guldgruben. En Bibelforklaring», en gjennomgang av hele Bibelen for vanlige bibellesere, skrevet alene i årene 1894–1905. Han ville, som han sa, «veksle de større sedlene i mindre mynt», det vil si gi menigheten det beste av bibelforklaringen i en enkel og varm form. Hver betraktning har et lesestykke og en utlegning som ofte ender i et salmevers. Verket ble trykt i mange opplag og var mye brukt også i Norge. Han døde i Langå 27. mars 1934.

Ordforklaringer

Josefus – Flavius Josefus (ca. 37–100 e.Kr.) var en jødisk historieskriver av prestelig slekt i Jerusalem. Under opprøret mot Roma (66–70 e.Kr.) ledet han de jødiske styrkene i Galilea, men ble tatt til fange. Han kom senere i tjeneste hos keiser Vespasian og skrev resten av livet i Roma. To av verkene hans er særlig viktige: «Den jødiske krig», om opprøret og Jerusalems ødeleggelse i år 70, og «Jødiske oldtidshistorier», om jødenes historie fra skapelsen til hans egen tid. Fortolkerne viser til dem med de latinske forkortelsene «Bell.» (Bellum Judaicum) og «Ant.» (Antiquitates). Josefus er den viktigste kilden utenom Bibelen til jødisk historie på Jesu og apostlenes tid. Han nevner blant andre Herodes-slekten, Pilatus, Johannes døperen og Jakob, «bror av Jesus, som ble kalt Kristus». Han skrev som jøde for et romersk publikum, og det han forteller, må derfor leses med et visst forbehold.